

Programování 1: Soubory a výjimky

Martin Mareš

`mj@ucw.cz`

Katedra Aplikované Matematiky
MFF UK Praha

2024

Soubor je pojmenovaná posloupnost **bajtů** (8-bitových hodnot).

Nás budou zajímat hlavně **textové soubory**:

- Skládají se ze **znaků** převedených na bajty nějakým **kódováním**, nejčastěji:
 - ASCII („anglická abeceda“ o 95 znacích)
 - iso-8859-2 (navíc znaky východoevropských jazyků)
 - cp1250 (něco podobného specifického pro Windows)
 - UTF-8 (vícebajtové znaky, pokrývá většinu jazyků světa)
- Soubor je členěn na řádky, každý končí speciálním **znakem konce řádku** (pozor, různé operační systémy ukončují řádky různě, ale Python to překládá).

Jednoduchý příklad

```
f = open('soubor.txt', 'w')  
f.write('Hej mistře!\n')  
f.close()
```

open otevírá soubor, dostává:

- jméno souboru
- mód přístupu:
 - r = čtení
 - w = zápis (založí/vyprázdní soubor)
 - a = zápis na konec (append)
 - r+/w+ = čtení i zápis
 - rb = binární čtení (bajty, ne text)
- encoding=kódování (default: podle OS)

Explicitnímu **close** se můžeme vyhnout takto:

```
with open('soubor.txt', 'w') as f:  
    f.write('Hej mistře!\n')
```

Co můžeme dělat se souborem

Metody souborů:

- `f.write(text)` – zapíše text
- `f.read(n)` – přečte dalších n znaků (" " na konci)
- `f.read()` – přečte všechny zbývající znaky
- `f.readline()` – přečte další řádek (včetně `\n`) nebo " "
- `f.seek(...)` – přesune se na danou pozici v souboru

Další operace:

- `print(..., file=f)`
- `for line in f:` – cyklus přes řádky souboru

Pozor, řádky končí na "`\n`", hodí se zavolat `rstrip()`.

Standardní vstup a výstup

Vždy je k dispozici:

- `sys.stdin` – standardní vstup (odtud čte `input()`)
- `sys.stdout` – standardní výstup (sem píše `print()`)
- `sys.stderr` – standardní chybový výstup

Formátování

```
>>> "{} leží {}".format("kočka", "na okně")
'kočka leží na okně'

>>> "{1} leží {0}".format("kočka", "na okně")
'na okně leží kočka'

>>> "{kdo} leží {kde}".format(kdo="pes", kde="v
boudě")
'pes leží v boudě'

>>> kdo="lenochod"
>>> kde="na větvi"
>>> f"{kdo} leží {kde}"
'lenochod leží na větvi'

>>> "{0:05} < {1:05}".format(1, 2)
'00001 < 00002'    (další varianty viz dříve)
```

Hlášení chyb

test.py:

```
def f(x, y):  
    print(x/y)
```

```
f(1, 0)
```

Po spuštění dostaneme:

```
Traceback (most recent call last):  
  File "test.py", line 4, in <module>  
    f(1, 0)  
  File "test.py", line 2, in f  
    print(x/y)  
ZeroDivisionError: division by zero
```

Chyba vygeneruje **výjimku**, například těchto typů:

- ZeroDivisionError – dělení nulou
- ValueError – chybný argument (třeba `log(-4)`)
- IndexError – přístup k indexu mimo rozsah
- KeyError – čtení neexistujícího klíče ve slovníku
- FileNotFoundError – otevření neexistujícího souboru
- MemoryError – došla paměť
- KeyboardInterrupt – běh programu přerušeno pomocí Ctrl-C

Odchycení výjimky

```
try:
    x, y = map(int, input().split())
    print(x/y)
except ZeroDivisionError:
    print("Nulou dělit neumím.")
except ValueError as x:
    print("Chyba:", x)
    print("Zadejte prosím dvě čísla.")
```

Výjimky jsou objekty, jejich typy jsou třídy.

Výjimka se umí převést na řetězec (`print` ji vypíše).

Výjimka má atributy (detaily toho, co se stalo a kde).

Typy výjimek tvoří hierarchii (třeba `FileNotFoundError` je potomkem `OSError`), `except` umí zachytit i obecnější typ.

Vyvolání výjimky

```
>>> raise RuntimeError("Jejda!")
Traceback (most recent call last):
  File "<stdin>", line 1, in <module>
RuntimeError: Jejda!

>>> assert 1 == 2
[...]
AssertionError

>>> assert 1 == 2, "Svět se nezbláznil"
[...]
AssertionError: Svět se nezbláznil
```